

Prof.dr Nedžad Bašić, redovni profesor, naučni savjetnik Evropskog defendologija centra Banja Luka

BALKANSKI KAFE U KIJEVU (XVII)

„Bez žudnje i moći nema ni religije ni politike“. (Mišel Fuko)

Moć i žudnja da se vlada čovjekom činilo je jedinstvo kralja i boga „svetim jedinstvom“ kroz dugu istoriju posrtanja homo sapiensa sve do današnjih dana. Moć je bila kod vladara, a žudnja kod boga što je vodilo stvaranju „svetog jedinstva“ crkvene i svetovne vlasti koje nisu mogle jedna bez druge ovladati slobodnom voljom njihovog podanika homo sapiensa. **„Sveto jedinstvo“ vladara i boga** prvo je započeto u dolinama rijeka Eufrata i Tigra prije više od 4000 godina gdje se je kralj po prvi put deklarirao kao božiji izaslanik „ensi“ koji je iz sjedišta bogova „temple“ izdavao prve ratne naredbe. U tom prvobitnom „jedinstvu kralja i boga“ građani su smatrani robovima bogova čiju su volju morali slijediti bez pogovora da bi preživjeli. Od volje boga i moći vladara ovisila je **sudbina i opstanak čovjeka**. Kako se je zajednica homo sapijensa razvijala, jedinstvo vladara i boga sve je više izrastalo u sublimaciju njihove moći i žudnje u kojoj je **„volja za dominacijom“ nad čovjekom** dobijala određujući značaj u odnosima između moći vladara i žudnje boga. Savez „moći i žudnje“ kralja i boga za dominacijom nad čovjekom koji kroz istoriju izrasta u surovi dominirajući oblik vladanja nad ljudima zadržao se sve do današnjih dana. „Moć i žudnja“ vladara i crkve da kontrolišu ponašanje i poslušnost čovjeka u kasnijem razvoju homo sapiensa najčešće se je iskazivala kao **nužnost preživljavanja ljudske zajednice**. U prvim zajednicama koje su nastale u dolinama rijeka Eufrata, Tigra i Nila, i u arabijskoj pustinji, preživljavanje zajednice bilo je uvjetovano mogućnošću **organiziranja odbrane od poplava i suša i organiziranjem preživljavanja u pustinji**, od čega je zavisio opstanak zajednice homo sapiensa, što je iziskivalo jedinstvo moći vladara i žudnje boga da se čovjek kao pojedinac kontroliše i stavi u funkciju preživljavanja zajednice. Tako je prvi savez između političke moći velikog imperatora Hamurabija i žudnje vrhovnog boga Marduka da kontroliraju ponašanje i poslušnost homo sapiensa u Mesopotamiji našao svoje opravdanje u stvaranju sposobnosti zajednice da reguliše tokove rijeka Eufrata i Tigra, od čega je zavisio opstanak cijele zajednice, I u ranom Egiptu gdje je preživljavanje zajednice zavisilo od regulacije toka rijeke Nil i obezbjeđenja organizacije preživljavanja u pustinji, savezi između faraona Menesa, Amona, Amosa, Amenhotepa, Tutankhamona, i bogova Ra, Amon-Ra, Atona i brojnih drugih, našli su opravdanje u kontrolisanju ponašanja čovjeka i njegove poslušnost vladaru i bogu. Slično je i sa preživljavanjem prvih jevrejskih zajednica u arabijskoj pustinji. Težak i oskudan život u pustinji uz stalna pomjeranja pod prijetnjom susjednih plemena iziskivao je jedinstvo kralja i boga

u kontrolisanju ponašanja i poslušnosti homo sapiensa. To je tražilo od Abrahama, Isaka, Jakoba kao židovskih vjerskih lidera da prihvate Yahweh-a kao vrhovnog i jedinog boga svih jevrejskih plemena, što je vodilo odbacivanju drugih bogova i stvaranju prve monoteističke religije s trajnim jedinstvom „moći i žudnje“ vladara i vrhovnog boga u ranoj semitskoj državi. I surovi imperatori asirijskog carstva Tiglath-Piliser III (745-727 BC) i Saragon II (722-705 BC) sklopili su savez „moći i žudnje“ sa vrhovnim bogom Assurom u borbi protiv slobode čovjeka i da bi se odbranili od susjednih plemena. Taj savez „moći i žudnje“ između kralja i boga moćno je obezbjeđivao i nadzirao poslušnost homo sapiens vladaru i bogu i širio se je poput požara i zahvatao je široke stepne, tajge i tundre prostrane evroazije kroz koje su nadirala velika plemana s Istoka tražeći u tom savezu inspiraciju za svoje osvajačke ratove i stvaranje novih imperija. Rađala su se nova vjerovanja i nova carstva, propadale velike imperije, uzdizale su se male moćne zajednice, stvarala su se nova carstva, ali taj savez između kraljevske moći i duhovne čežnje crkve ostajao je jednak snažan i dovoljno moćan, da čovjeka drži u okovima njegove absolutne poslušnosti prema vladaru i bogu. Taj antički savez „moći i žudnje“ prihvatiće i nova moderna vjerovanja homo sapiensa u kršćanstvu i islamu, što će biti snažan poticaj stvaranja nove poslušnosti čovjeka prema vladaru i bogu, a sve to u ime preživljavanja zajednice uz striktno ograničenje slobodne volje homo sapiensa. Velike promjene u organizaciji ljudske zajednice i revolucionarne promjene u proizvodnji koje će dovesti do velike urbanizacije, industrijske proizvodnje i velikih migracijskih pomjeranja homo sapiensa, nisu učinile savez „moći i žudnje“ vladara i boga manje značajnim. Ni učenje Nikole Kopernika i Galileo Galilea o kretanju Zemlje oko Sunca, u kasnom srednjem stoljeću, ni prva upotreba teleskopa sa kojim su otkrivena brojna nebeska tijela, ni pojava knjige „**Matematičkih principa prirodne filozofije**“ Isaka Njutna, sa čime je cjelokupno kanonsko učenje o postanku svijeta bilo uzdrmano, nije moglo podtaknuti homo sapiensa da se pobuni protiv moći ovog saveza između vladara i crkve. **Ni pojava Hobsove „ugovorne teorije“, Lokove „teorije o prirodnim pravima čovjeka i prirodnim ograničenjima moći vladara“, ni pisanja Voltera, Monteskijea i Grociusa, koja su vodila u snažan prođor humanizma u filozofiji i pravu, nije moglo promjeniti svijest čovjeka koja bi bila moćna promjeniti samu prirodu saveza između „moći i žudnje“ vladara i crkve.** Tome nije pomogla ni pojava Kantove knjige „Kritika čistog uma“ kao temeljna kritika ponašanja čovjeka. Epoha velikog kršćanskog raskola, velikog sukoba između islama i kršćanstva, epoha kolonijalizma i prvih globalnih ratova, period rasta liberalnog, socijalističkog i evolucijskog humanizma, samo su dionice na kojima je dolazilo do sve većeg snaženja sloga između „moći i žudnje“ vladara i boga, što će svijet u tim periodima učiniti najkravojom dionicom putovanja homo sapiensa kroz historiju. Tek će se u eri u kojoj je čovjek zakoračio u epohu atomske energije, vještačke inteligencije, kompjuterskih algoritama, pametnih mašina i genetike, u eri u kojoj nove generacije talentiranih matematičara, inženjera, inovatora i

genetičara, stvaraju novo božanstvo sa novom filozofijom življenja homo sapiensa u kojoj „moć i žudnja“ kralja i boga više ne mogu oblikovati svijet prosto iz razloga što taj savez više ne može kontrolisati ponašanje i slobodnu volju čovjeka. **Časno je biti slobodan čovjek...** Mada vladar i crkva u „Balkanskom fafeu u Kijevu“ još uvijek odbijaju priznati moć duhovne slobode homo sapiensa, sve je izvjesnije da se preživljavanje zajednice (nacije) više ne može obezbjediti putem razaranja, ubijanja, izgladnjivanja. To u ovom milenijumu neminovno vodi nestanku i kralja, i boga, i homo sapiensa. Svi su se našli pred ponorom vlastitog nihilizma u „Balkanskom kafeu u Kijevu“, što vodi „moć i žudnju“ vladara i crkve da kontrolišu slobodu homo sapiensa u čistu besmisao i ništavilo. Definitivno homo sapiens dolazi do ruba provalije na kojem ne može da se ne pobuni protiv praznine i zločina samog sebe, vladara i crkve.